

PORADNIK JĘZYKOWY

1901. Nr. 10.

Wychodzi z początkiem każdego miesiąca z wyjątkiem sierpnia i września.

Adres Redakcyi:

Kraków, ul. Karmelicka 22.

Przedpłatę roczną

2 kor. 50 hal., (1 rub. 50 kop.), z przesyłką poczt.
3 kor. (3 marki, 3 fr. 50 cent., 1 rub. 80 kop.)
można składać we wszystkich księgarniach.

ADMINISTRACJA

w Krakowie, w księgarni D. E. Friedleina w Rynku
głównym; w Warszawie, w księgarni E. Wen-
dego i Skł, Krak. Przedmieście 9.

Waż jest trochę namysłu przed się nie znający dobra twego Polaku a poradź się z uwagą, nie tylko dostarczy, ale zbywać nad to będzie słów Polskich i wyboru.

Andrzej Maksymilian Fredro.

I. PO ROKU.

Zamykając rocznik pierwszy, uważamy za rzecz potrzebną obejrzeć się poza siebie i zdać sobie rachunek.

Nie stawialiśmy sobie dalekich celów, ani nie liczyliśmy na wielkie powodzenie; ta świadomość i to przygotowanie na gorsze jest, zdaje się, po upływie roku przyczyną otuchy a nie zniechęcenia.

Przyjęcia doznaliśmy życzliwego i dziękujemy za nie wszystkim Przyjaciółom serdecznie. Jeszcze wprowadzić »Poradnik« nie wszędzie tam dotarł, dokąd dotrzeć powinien, jeszcze nie wszędzie zrozumiano jego cel i zadanie, ale mamy nadzieję, że to niebawem nastąpi i że węzły, łączące go z myślącą częścią społeczeństwa, stawać się będą coraz ściślejsze.

Służyliśmy sprawie podjętej z najlepszą wolą i z najlepszą wiedzą. W dziesięciu numerach pomieściliśmy artykułów ogólnej treści 8, odpowiedzieliśmy na zapytań 281, wytknęliśmy błędy w 35 czasopismach i 15 dziełach a w 18 kwestyach wątpliwych umieściliśmy dyskusję.

W przekonaniu, żeśmy w tych okolicznościach więcej zrobić nie mogli, pragniemy przecież w roku następnym wprowadzić pewne ulepszenia i zmiany, o ile na to pozwolą ramy czasopisma i skromne środki.

Zwracaliśmy się do Szanownych Czytelników z prośbą, aby nam nadsyłali życzenia swoje co do zmian pożądaných. Otrzymaaliśmy ich nie wiele, a lubo łatwo nasuwa się przypuszczenie, że większość Szanownych Abonentów jest z obecnego charakteru pisemka zadowolona, przecież do życzeń mniejszości postaramy się zastosować, o ile to będzie możliwe, i o ile te życzenia nie sprzeciwiają się so-

bie zupełnie. Wprowadzimy tedy niektóre działy nowe, jak skarbniczkę zapomnianych wyrazów dawnych i trafnych wyrazów ludowych lub bibliografię językoznawczą polską, będziemy podawać w każdym numerze szczegółowy wykaz objaśnionych wyrazów czy zwrotów, postaramy się o artykuły ogólnej treści pióra najwybitniejszych polskich językoznawców, zwrócimy większą uwagę na błędy w dziełach poczytnych pisarzy, niż na dzienniki. Natomiast pisowni przyjętej w I. roczniku zmienić nie możemy.

Uznając naukową wartość pisowni pp. Baudouina de Courtenay, Karłowicza i Kryńskiego, nie możemy pominąć tego względu, że pisownia nasza przyjęta przez Akademię Umiejętności i galic. Radę szkolną nierównie więcej zbliża się do panującego zwyczaju, aniżeli tamta. Nie chcemy czynić secessyi, ale poddajemy się zwyczajowi i powadze Akademii, nie widząc w tem żadnej przeszkody do normalnego rozwoju języka. Niech nas tedy Szanowni Czytelnicy zechcą wyrozumieć i nie uważać tego za bezmyślny upór.

Prosimy też jeszcze o jedno. Bardzo wielu Czytelników przesyłając nam uwagi swe i spostrzeżenia, zawsze nam pożądanę, czyniło przedmiotem swej krytyki *wyłącznie* »Poradnik«, jak gdyby nic innego nie czytali. Niewątpliwie i w »Poradniku« trafić się mogły błędy — bo któż z nas bez grzechu — wiele jednak uwag było tak błahych, że nie można ich było poważnie traktować. Gdybyśmy nawet z nimi podjęli polemikę, do czego by nas to doprowadziło? Do ciągłego wadzenia się z Czytelnikami, którzy nie mają ochoty rzec się swych nawyknień.

Niechże tedy Szanowni Czytelnicy będą wyrozumiali na możliwe błędy w »Poradniku«, niech nam je wytkną poważnie, ale niech nie żądają koniecznie odpowiedzi i polemiki. Z drugiej strony niechże łaskawie zajrzą w razach wątpliwych do jakiej gramatyki języka polskiego i dopiero, nie znalazłszy tam wyjaśnienia, zwrócą się po nie do nas, abyśmy nie byli zmuszeni objaśniać to, co jasne i proste lub odsyłać czytelników do — elementarnych gramatyk. Nie chcąc tego czynić, woleliśmy pewną ilość pytań pozostawić bez odpowiedzi.

W końcu pozwalamy sobie przypomnieć Szan. Czytelnikom, że w objętości 1. arkusza miesięcznie niepodobna często zmieścić wszystkich odpowiedzi na zapytania, w ciągu miesiąca nadesłane, i że często ze względów technicznych na to lub owo pytanie dopiero po kilku miesiącach następuje odpowiedź.

Tośmy uważali za potrzebne wyjaśnić, aby ustały wszelkie nieporozumienia a Szanowni Czytelnicy raczyli do nas mieć i nadal zaufanie i obdarzać nas dotychczasową życzliwością.

II. ZAPYTANIA I ODPOWIEDZI.

264. (Cze. Przy.) *Mowca* czy *mówca*? U nas w Królestwie nigdy nie mówią ani nie piszą *mowca*, w Galicyi zaś *mowca*. Jak lepiej?

— Prawdopodobnie pewinnoby być *mówca*, bo jest dowódca, twórca, zabójca, (z przyrost-*ca*) obok chodowca, rymotworca. Tak też mamy i wymówny, prawdomowny, chociażby powinno być wymówny — jak główny, równy; w Poznańskim mówią jeszcze rólny, szkólny, gdzieindziej dawno już brzmiące: rólny, szkolny. Ponieważ silna jest analogia *mowcy* do *mowy* a nie do czasownika *mówić* uważamy obie formy za równouprawnione, lubo gramatyka Kryńskiego poleca tylko *mówca* a »Zasady pisowni« Rady szkolnej galicyjskiej tylko *mowca*.

265. (K. Stęp.) Jak mówić należy: *Hindostan* czy *Indostan*, *Hindusi* czy *Indusi*? Obydwie formy spotykałam w druku, zdaje mi się jednak, że poprawniej jest: *Indostan*, *Indusi* — bo mówi się *Indye*, nie *Hindy*.

— Formy *Indowie*, *Indye* przyjęliśmy z języków klasycznych przede wszystkim z j. łacińskiego; rozumiemy też przez *Indów* starożytny ten naród. Natomiast mieszkańców dzisiejszych Indyj od ich języka *Hindui* albo *Hindi* nazywamy *Hindusami* nigdy zaś *Indusami*. W następstwie tego również *Hindostan*, nie *Indostan*.

266. (Cze. Przy.) Jak powinno się mówić: *budzik* czy *budnik*? Jeżeli *budzik*, to i *chodzik*, *chłodzik*.

— *Budzik* oznacza zegarek, który budzi; *budnik* zaś strażnika kolejowego, mieszkającego w budce. Są to tedy różne pojęcia, których mieszać nie można.

267. (Cz. Do.) Jak najlepiej mówić: *dyktówka*, *dyktowanie* czy *dyktando*?

— »Dyktowanie« to czynność, »dyktando« to ten materiał, który ma być podyktowany, a więc to rzeczy różne. Już podyktowany tekst zowią dyktatem. »Dyktówka« jest nam zupełnie nie znana i jest prawdopodobnie rusycyzmem (диктовка).

268. (Cz. Do.) *Politechnika* czy *Politechnikum*?

— »Politechnikum« — jest po niemiecku. Język polski przyswoił sobie ten rzeczownik tylko w formie *politechnika*.

269. (Cz. Do.) Jak należy mówić *kładę się* czy *kładnę się*?

— Pierwsza forma jest prawidłowa, druga analogiczna do czasowników na *-nę* (jak *rosnę* zam. *roste* do bezokolicznika: *rosć*) i w poezyi używana.

270. (Tad. Za.) Jak brzmi 2. przypadek liczby mnogiej od *Franciszkanin, Dominikanin: Franciszkanów* czy *Franciszkan, Dominikan*, na podstawie formy odpowiedniej rzeczowników kończących się na *-anin*, np. pogan, chrześcijan, Wielkopolan, Indyan, Rzymian.

— Prawdopodobnie jest *Franciszkan, Dominikan*, ale analogia innych męskich osobowych pociąga i te rzeczowniki w swe koło, zwłaszcza, że *Bernadyn* ma *Bernadymi-Bernadynów, Kapucyni-Kapucynów, Jezuitów, Kamedułów* itp.

271. (Cz. Do.) Jak należy deklinować nazwisko *Georges*? Czy *Georges'a, Georges'owi (Zorża, Zorzowi)...* czy *Georgesa, Georgesowi (Zorżesa, Zorżesowi)?*

— Deklinować podług wymawiania; ponieważ mówimy *Żorż* — więc *Żorża*. Jeżeli to jednak nazwisko, wtedy należy przy powyższej pisowni zachować sposób pisania pierwszego.

272. (Cz. Do.) Czy drugi przypadek od nazwisk: *Frenkel* i *Hempel* i imienia *Mendel* powinien być *Frenkiela, Hempela, Mendela* czy *Frenkla, Hempla, Mendla*?

— Tylko *Hempla, Frenkla, Mendla* — chociaż już Mickiewicz używa w Panu Tadeuszu formy *Jankiela* od Jankiel, zam. Jankla.

273. (Cze. Przy.) Jakiego rodzaju jest »kometa«? Mnie się zdaje, że u Mickiewicza spotykałem ten »kometa« i ta »kometa«.

— Tak jest; Mickiewicz w ks. VIII. »Pana Tadeusza« (Astronomia Wojskiego) wkrótce po sobie mówi *ten kometa* i *ta kometa*:

Był to kometa pierwszej wielkości i mocy...

a poniżej: I za tą niepocziwą pociągnął karetą

Ogon... jak za *tą kometa*...

Dowód to, że i jeden i drugi rodzaj równie dobry; męski stosuje się do rodzaju w j. greckim, żeński do końcówki — a w polskim i do pojęcia naszego, że kometa ma warkocz, miotłę lub ogon (czyli »tren« u sukni).

274. (And. Ju.) »Poradnik językowy« ma w Nr. 9. str. 131., art. 253: »Reguły trudno podać, bo dopóki *będzie* dwie końcówki... dlaczego nie *będą*?

— Prosimy porównać odpowiedź 185. na str. 102. »Poradnika«; da ona się w tym razie zastósować analogicznie i do tych liczebników, lubo lepsze jest użycie lmn. bę dą.

275. (St. Sk.) Jak należy pisać i mówić, czy »została zawiązana 301-sza spółka«, czy »zostało zawiązanych 301-en spółek«, czy wreszcie »trzysta pierwsza spółka«?

— Z trzech podanych sposobów dwa mają tę wadę, że ujęte są w formę bierną, językowi polskiemu wstrętną; trzeci oprócz tego miesza liczebniki główne z porządkowymi. Najlepiej będzie powiedzieć: »zawiązano trzysta jeden spółek« — jeżeli chodzi o ilość, jeżeli zaś o ostatnią jednostkę w tej ilości: »zawiązano trzechsetną pierwszą spółkę«.

276. (St. Ra.) »Język polski (jak wszystkie słowiańskie), ma tylko jeden zaimek zwrotno-osobowy (siebie, się), i jeden zaimek zwrotno-dzierżawczy (swój), których używa zawsze, jeżeli odnoszą się do podmiotu, bez względu na to, czy podmiotem jest osoba pierwsza, czy druga, czy trzecia; czy w liczbie pojedynczej, czy mnogiej; czy w tym, czy w owym rodzaju«. (Krasnowolski, Składnia jęz. polsk. mniejsza). Mimo to spotykam nawet u poważnych pisarzy wyroczenia przeciw tej zasadzie; zdaje mi się, że wcale o nią się nie troszczy język biblijny. Poczucie językowe mówi mi także, że w wielu razach zaimek »swój« jest za słaby, i że można go wtenczas zastąpić zaimkami: mój, twój i t. d. Kryński, Małecki, Krasnowolski nie jednak o takiej zamianie nie wspominają. Podług W. Vondraka: Altkirchenslavische Gramatik. Berlin 1900. str. 269. zachodzą wyjątki z powyższej zasady już w języku starosłowiańskim, dość często. Czy więc działa tutaj wpływ języków romańskich i germańskich oraz greckiego (πρὸς τὸν ἑᾶν μου = *послао ємнѣ мое* Łuk. 20. 13.), czy też język polski posiada także tę właściwość?

— Rzeczywiście, w jasne prawo nikt nie ujął użycia zaimków zwrotnych i zwrotno-dzierżawnych. Więcej tu rządzi poczucie mówiącego, niż świadomie użyta i wyuczona reguła.

277. (A. Gold.) Czy zwrot »w jakim wieku« (= jaki stary lub ile lat liczy) bywa prawidłowo używany? Wszak *wiek* = sto lat..

— *Wiek* — pisze X. A. Krasniński w Słowniku synonimów — właściwie znaczy sto lat. Bierze się jednak za lata życia i jego rozmaite epoki, jakoteż za pewien okres czasu, chociażby stu lat nie dochodzący. Mówi się: wiek ludzki, wiek młody, dojrzały, podeszły itp.

Kochanowski w »Pieśniach«

A zwierzonego nie wzdawa opiekę
Aż pełen *wieku*.

tj. wypełniwszy cały szereg lat życia.

Albo: Kochanowski *Tren IV*.

tymczasem mogłem był odprawić
wiek swój...

tj. niby pielgrzymkę swego życia ukończyć.

278. (Zyg. Was.) Czy w obu następujących przykładach wyraz *stanowić* użyty jest właściwie: 1. »Światli obywatele stanowią czoło społeczeństwa«. 2. »Światli obywatele sami stanowią o swoim losie«?

— Znaczenia w 1. przykładzie nie znajdujemy w Lindem, ale ono się dziś ogólnie utarło; drugie jest zupełnie poprawne.

279. (Dr. Wł. Bi.) W książeczce Szczerbowicza, bardzo cennej pod każdym względem, znalazłem wyraz dziwaczny, co chwila używany, dotychczas zupełnie mi nie znany, na oznaczenie błędu językowego tj. wyraz »*solecyzm*«. Powstanie jego odnosi autor do miasteczka starogreckiego *Soloi*, w którym ponoś bardzo źle po grecku mówiono. (Skażenie jęz. pol., str. 51). Wyraz ten w czytaniu ogromnie mnie raził i psuł mi, bardzo dodatnie wrażenie z czytania tego dziełka. Czy wyraz ten ma prawo obywatelstwa w języku polskim i czy był poprzednio używany, czy też jest to tylko wytwór, chociaż może zresztą dosyć trafny — samego Szczerbowicza?

— Greckie *σολοικισμός* łac. *soloecismus* na oznaczenie błędów językowych znajdujemy w słownikach Lindego i Orgelbranda, a więc nie jest to wytwór Szczerbowicza. Używamy go obok *barbaryzmu*, ponieważ określa krótko i dobrze błędy językowe, pochodzące z nie-dbalstwa i nieuctwa.

280. (J. D.) W stylu urzędowym często można czytać wyraz »zawieszanie« zamiast »wstrzymywanie«. »Rekurs nie zawiesza obowiązku uiszczenia podatku«.

— »Zawieszanie obowiązków« jest istotnie zwrot nowy, ale *zawieszać* w znaczeniu »wstrzymywać« jest bardzo stare, jak świadczą liczne w Lindem przykłady: zawiesić dekret, zawieszenie broni, zawiesić sądy, obrządki kościelne, zawiesić od sprawowania urzędu (= suspendować).

281. (J. D.) Administracja podatków z powodu chwilowo niezajętego mieszkania zniża właścicielowi domu podatek domowo-czynszowy, nazywając ten stan mieszkania *próżnostaniem*. Woźny, doręczając stósowne zawiadomienie urzędowe, powiedział: »Przyszedłem z *próżnostaniem*«. Co to za wyrażenie!

— Jeden z kwiatków urzędowego słownictwa, utworzony tak, jak wiele mu podobnych, nie na obraz i podobieństwo Boże, ale — niemieckie. Oby jeszcze prędzej usechł, niż wyrósł!...

III. Dyskusya.

Nic nie zrobił czy niczego nie zrobił?

P. Fr. Galiński podaje uwagę:

»*Nic* mi ten człowiek nie zrobił« jest to wyrażenie utarte, a jednak zupełnie błędne. Czasownik z przeczeniem wymaga 2 l. p., a więc »*niczego* mi ten człowiek nie zrobił«.

Na to w krótkim czasie jakby umyślną odpowiedź otrzymaliśmy te słowa od prof. Dra L. Mańkowskiego:

W »Przeglądzie Polskim« z listopada r. b. na str. 359 czytam zdanie: »On nie ukrywa *niczego*«. Zdanie to jest błędne: zaimek *nie* kładzie się zawsze w 4. przypadku po słowach przechodnich, nawet w zdaniu przeczącym, a w drugim przypadku tylko wtedy, gdy słowo i w zdaniu twierdzącym tym przypadkiem rządzi. Mówi się zatem: »nie mam *nic*«, »nie obawiam się *niczego*«. Regułę tę warto, jak sądzę, przypomnieć wobec tego, że zdania takie, jak wyżej przytoczone, coraz częściej się napotyka.

Komiczność czy komizm?

Oba te wyrazy bierze w obronę p. A. S. tak rozumując:

»Na str. 29. kategorycznie odrzucono słowo »komizm«, wystrzeżać ma »komiczność«. A jednak mnie się zdaje, że są to po części dwa prawie odrębne pojęcia. *Komiczność* sytuacji a *komizm* aktora. *Komiczność* jest mimowolna, ktoś jest komicznym, lub wydaje się być takim, chociaż usiłuje zachować powagę; coś, jakieś zdarzenie, wydaje się nam komiczne, lubo dla osób udział biorących jest nawet bolesne. *Komizm* jest sztuką, jest wywołany z całą świadomością sprawy np. aktora, który nie jest komicznym, jeno komikiem i ten komizm z samowiedzą uprawia«.

— Zgadzamy się na to rozumowanie dodając, że na str. 29. nie można było odpowiedzieć inaczej na takie zapytanie, i że *komizm* zdaje się być pochodzenia nowszego może francuskiego, bo klasycznym wyrazem nie jest.

Nadawanie czy oddawanie listów?

Tenże p. A. S. zauważa:

»Zamiast *nadawanie listów* poleca Szan. Red. wyrażenie *oddawanie listów*«. Niestety, czynności *oddawania* przesyłek dokonywać może jedynie urząd pocztowy, który *oddaje* powierzone mu (tj. nadane w urzędzie) przesyłki, publiczność nie ma nic do oddawania, bo nic od urzędu nie wzięta. Publiczność przesyłki nadaje. Pocóż wywoływać niepotrzebne nieporozumienie?

— Otóż właśnie c. k. urząd pocztowy i jego organa wywołują nieporozumienie, bo nie znając języka polskiego tłómaczą dosłownie

z języka niemieckiego *Aufgabe* na *nadawanie*; nie baczą też na to, że w potocznej mowie nikt nie powie »nadałem« list lub przesyłkę — lecz oddałem. Czy ktoś wyrażając się nie parlamentarnie, ale po polsku: »Djabli cię nadali!« — ma na myśli *nadawanie* na pocztę? Prosimy zajrzeć do słowników polskich, a wtedy niechybnie przyjdzie Pan do przekonania, że czasownik *nadawać* nie miał i nie ma tego znaczenia a ma je czasownik *oddawać*. W tym razie ze stanowiska poczty lepiejby było umieścić napis »*przyjmonawanie* listów lub przesyłek«.

Obnośny czy wędrowny?

P. A. S. pisze:

Na str. 75. czytam, że zamiast niepolskiego »do.mokrążca« podobno używają »obnośny«, który to wyraz mojem zdaniem nie nie tłumaczy. Czy nie można by mówić: np. »wędrowny przekupień«, »kramarz«?

— Nie zamiast »domokrążcy« ale zamiast niem. »Hausiren« używają nazwy »handel obnośny«. Nazwa niezbyt trafna. Pański projekt, aby niem. *Hausirer* oddać przez »wędrowny przekupień« lub krótko »kramarz« jest zupełnie dobry.

„Wskazany“ czy „pożądany“?

P. A. S. pisze:

»Sądzę, że słowo *pożądany* nie zastępuje ściśle wyrazu *wskazany*, bo coś może być przez przepis wskazane, chociaż zupełnie nie pożądane. Np.: Wprawdzie byłoby wskazane ukaranie winnego, ze względu jednak na te lub owe okoliczności nie pożądane.

Na to odpowiadamy:

Być może, że imiesłowu *wskazany* w powyższem znaczeniu nie pokrywa zupełnie imiesłów *pożądany*, ale z tego nie wynika, że *wskazany* jest wyrazem niezbędnym. *Wskazać* nigdy nie miało i nie ma znaczenia takiego, a zwrot: *jest wskazane* jako *dostowny* przekład niem. *es ist angezeigt* musimy uważać za obrzydliwy urzędowy germanizm. W powyższem przykładzie po zmianie konstrukcyi (»Wprawdzie należałoby ukarać winnego, ale ....«) rzecz cała przybierze postać polską.

Będę pisać czy będę pisał?

Pan St. Ratajczak z Poznania pisze:

Dlaczego postać czasu przyszłego niedokonanego »będę pisać« jest błędna. Kryński uznany przez Sz. R. w zeszycie ostatnim, tj. 9 za autora najlepszej obecnie gramatyki podaje w wydaniu drugim na stronie 218. wiersz 6-9: »Słowo posiłkowe *będę*, *będziesz*, w tych formach opisowych używa się zarówno

przed jak i po bezokoliczniku bez żadnego ograniczenia, od najdawniejszych czasów». Popiera to twierdzenie licznymi dowodami.

— Wyrok nasz w nrze 1. był o tyle za pospieszny, żeśmy go wydali wyłącznie na podstawie własnego poczucia; w Krakowie i w Galicyi stanowczo przeważa złożenie *będę* z imiesłowem a nie z bezokolicznikiem. Po przejrzeniu nawet najznakomitszych autorów przyznajemy, że użycie cz. przyszłego z bezokolicznikiem jest przynajmniej równorzędne z tamtem, zwłaszcza w odniesieniu do l. mn. podmiotu lub rodzaju żeńskiego.

Jak przetłumaczyć niem. „gemüthlich“?

P. A. S. pisze:

»Sądzę, że na oznaczenie słowa »gemüthlich« (str. 106) zamiast innych przez Szanow. Red. proponowanych a po części jednostronnych, możnaby z powodzeniem użyć wyrazu: »wygodny« jako lepiej w ducha słowa »gemüthlich« wnikającego. Słowo to oznacza przedewszystkiem postępowanie wygodne, tj. niekrepujące się niczem; ktoś tak postępuje jak mu najwygodniej. A może ja się mylę?

— Zgadamy się w zupełności ale z tem zastrzeżeniem, że znowu nie wszędzie samo »wygodny« wystarczy.

Jeszcze „kolega po piórze“.

Na uwagę Szan. Redaktora, że nie należy każdego podobieństwa w składni dwu języków uważać za skutek wpływu obczyzny — zgoda najzupełniejsza. Mimo to nie sądzę, by dowody Dra Mańkowskiego w obronie swojskości »kolegi po piórze« były wystarczające. Zważyć przedewszystkiem należy, iż w rosyjskim języku użycie *po* z 7. przyp. przy *rzeczownikach* i *przymiotnikach* jest rzeczą zupełnie pospolitą. Равный по величинѣ, по славі (równy co do wielkości, w sławie); важный по значению (ze swego znaczenia); кузнецъ по ремеслу (z rzemiosła, z fachu, z zawodu); поэтъ по призванію (z powołania); замѣчательнъ по положенію (godzien uwagi ze względu na ...); старпій по лѣтамъ (latami); по возрасту (latami, wiekiem); первый по званію (sz wieku i urzędowi, jak Podkomorzy) i t. p. U nas zaś »kolega po piórze« jest całkiem odosobniony, nie posiada analogii, oprócz przebojem zdobytych. Więc »siostrzycka po lirze« od »kolegi« właśnie ród swój wywodzi, nie odwrotnie; więc w powieści p. W. Gąsiorowskiego »Pigularz« spotkamy się z »kolegą po zawodzie« zam. z zawodu, w zawodzie. Co do przenośni »po mieczu i kądzieli«, ponieważ ojcowie nasi mieczów u boku nie mają, a matki — kądzieli nie przędą, wyrażenie to, całkiem znieruchomiłe, w języku żywym siły przyciągającej posiadać nie może. W »Składni języka polskiego« (mniejszej) A. Krasnowolskiego nie znajdują wcale określenia przyimkowego (więc przy *rzeczowniku!*) z przyim. *po*.

Niema go też wśród dopełnień do przymiotników, i wśród określeń okoliczności przyczyny. Gdzież jest zatem? — »Po mieczu i kądzieli« świadczyć by jeno mogło, iż dawniej w języku polskim przyimek *po* (z 7 przyp.) pełnił taką służbę, jak obecnie w rosyjskim (z 3 przyp.). Ale nasuwa się tu inne tłumaczenie. Przyimek *po* z 7 przyp. (przy rzeczow. i przym.) był i jest używany w tych wypadkach, gdzie odczuwamy wyraźnie następstwo, kolej w czasie (*po* kolei). A zatem: dziesiąta woda *po* kisielu, dziad *po* ojcu lub matce, dziedzictwo, puścizna, spadek *po* zmarłym, krewny *po* ojcu i matce (*po* mieczu lub kądzieli), *po* Adamie... W słowniku Wileńskim znajduję: brat *po* Chrystusie. Wyrażenia tego nigdy nie słyszałem, zawsze »w Chrystusie«; słownik Warszawski ten tylko zwrot zapisuje. W języku potocznym słyszymy zwykle o pokrewieństwie nie *po* kimś, lecz *ze strony* czyjejs. Podobnie słownik Wileński obok »pokrewieństwo *po* ojcu« dodaje wyjaśnienie: *ze strony*... Tamże znajduję zwroty: Ułomny *z* natury, przełożony *z* ramienia króla. Następnie: »rasa oliwkowo-żółta *z* barwy« (A. Lange, Studya i wrażenia, Warsz. 1900, str. 241). W »Żłotej przedzy« czytam o Szujskim, iż »był monarchistą *z* polityki« (III, str. 783). W »Wspomnieniach« L. Dębickiego o Szujskim (Warszawa, 1883 r., str. 72) czytam: »Szujski odezwał się do p. Bielińskiego, jako kolegi *z* sejmu i kolegi *w* nauce«. Mamy też »kolegę *z* ławki szkolnej«. Prawdopodobnie pisarze galicyjscy rzadziej niż inni używają »kolegi *po* piórze«. Niedawno, już *po* wysłaniu notatki do »Poradnika« spotkałem »kolegę *po* piórze«, ujętego w cudzysłów. Dowodzi to bądź co bądź, iż zwrot nie jest całkiem utarty, że razi, jako nowotwór lub naleciałość. *A. Drogoszewski.*

— Uwagi p. Dr. są dosyć przekonujące, ale mimo to nie obrobnią niezgrabnego zwrotu. I *po piórze* i *z pióra* nie jest dobrem wyrażeniem. Można być kolegą *z* ławki szkolnej, *z* sejmu, *z* biura, *z* urzędu, *z* zawodu, *z* wojska, tj. z czegoś, co określa miejsce lub sposób kolegowania, ale nie można być kolegą *po* dłócie, *po* pędzlu, *po* młotku, *po* heblu, *po* dratwie a więc i *po* piórze, czyli nie można na wyrażenie koleżeństwa użyć *narzędzia* pracy *z* przyimkiem *po*. Miecz i kądziel w známym zwrocie nie są symbolami *pracy*, ale *plici*, a więc zwroty te należą do kategorii następstwa.

Tak się nam ta sprawa przedstawia. Może kto z Szan. Czytelników jeszcze się odezwie ze swem zdaniem.

SPIS WYRAZÓW I ZWROTÓW OBJAŚNIONYCH W ROCZNIKU I. „PORADNIKA JĘZYKOWEGO“.

Liczby oznaczają stronicę.

Absentacye 110.

aby (czyś *aby* nie chory?) 71.
adherent 78.
adresa czy adres 93.
agnoskowanie 110, 127.
akceptować 110.
amfiteatra czy amfiteatry? 138.
Amylejówka czy Amylejowa? 137.
assauts 78.
australski czy australijski 5, 135.

Bezapelacyjnie 79.

bezsamak 79.
będąc pozbawioną 31.
będąc zdrowi 138.
będzie istnieć | 7.
będzie popierać | 7.
będzie dwie końcówki czy będą
dwie końcówki 148.
(w) Białe czy w Biały 59.
bifurkacja 110, 127.
bisowanie 3.
biuletyn, biuro czy biuletyn, biuro 84.
błąd serca 73.
błyszczeć czy błyszczeć się 42.
boli siostrę — nie boli siostry 121.
bońcia 143.
borba 96.
w boru czy w borze 39.
brać czy pobierać pokarm 105.
brakowała monografia 76.
branza 110, 127.
braterstwo czy bratostwo 135.
brązowy czy bronzowy 37.
bronić co czy czego 41.
browarny czy browarniany 57.
brudnowski czy brudzieński 118.
budzik a budnik 147.
być może czy może być 105.
być przywiązane (nie zdaje się) 104.
bydlęca targowica 86.
(nie) bywało psów u nas 107.

Centkowany 38.

centrowy | 13
centrowiec |
chlebobawca 123.
Chocima czy Chocimia 69.
chodzi o... 29.
chodzi o... czy rozchodzi się o... 38.
chodził nie będe 70.
ciekawy na... 72.
ciesząc się na... 61.
ementarniany czy ementarny 79.
co czy czego wymagają 8.

co do nich (wyjaśnienia) 72.
co z tobą? 122.
czarne na białem 76.
czelnie 77.
czem-tem 122.
człowieczy 14.
człowiek czynu 31.
człowiek idei 31.
cztery zwłoki 30.
czytelni czy czytelnicy 25.

Dalszy ciąg (będą miały odezwy) 141.

dana (jednostka) |
dane (życiorysowe) | 139.
dany (talent) |
dąbrowiecki czy dąbrowski 76.
debandada 78.
definitywny 110.
deprecyacja 32.
derymować 110.
desygnować 110.
deszarża 110, 128.
dielektryczny czy *dycl*... 37.
dla (właścicieli polecamy) 10.
dla zajęcia (zam. wskutek...) 121.
Dmyterko czy Dmyterce 5.
do czego to będzie wyglądało 140.
do pracowników rozszerzyć 31.
do szeregu kupujących stanęli 31.
do poziomu przydatny 31.
do proroków porównywać 31.
do Włoszech (zam. Włoch) 5.
do policyi (stawiać wymagania) 73.
do Tołstoja (podobnie) 31.
dochodny (obowiązek) 140.
doktorka 118.
Dominikan czy Dominikanów 148.
domokrażny 75.
doówczas 137.
dorożka czy dorożka 129.
dostać bilety 140.
dotyczący 10.
dowiedział się prawdę 143.
dowodzona (straż miejska) 142.
duży 39.
dwie bułek 7.
dwoje, oboje, obojgo 88.
dwojga córek 140.
dwóch lwów (!) 76.
dwoma rękami 53.
dwuma czy dwoma 91.
dyktando, dyktowanie, dyktówka
147.
dylatantyzujący 32.

- dyrektywa 110.
dyskusja 133.
dywersja 16.
dziesiątek czy dziesiątka lat 77.
- Echista** 14.
-em czy -e (niepokojącym jest czy n-e) 7.
-emi czy -e (najlepszemi są czy n-e) 138.
-emi czy ymi (dalszemi czy dalszymi losami) 60.
eksponat 32.
ekstern czy eksternista 130.
enuncjacja 111.
erupcja 111
eskapada 16.
etat kultu 111.
Europy rynku 31.
ewakuacja 111.
- Fejleton, feleton czy felieton** 85.
finanso (zam. finanse) 142.
fizyczny czy fizyczny (gabinet) 95.
Franciszkan czy Franciszkanów 148
Frenkla czy Frenkiela 148.
fungować 111.
funkcyjnarusz 124.
funkcjonować 32.
fuzyja 28.
- «Gemüthlich» po polsku? 106.
Georges'a czy Georgesa 148.
gimnazista czy gimnazjalista? 107.
Gorkiego czy Gorkija? 76, 91.
goryla czy goryl 143.
gorzelnik czy gorzeleny 86.
gratulacja, gratulacyjny 95.
greka 74.
Grudzenia czy Grudnia? 3, 4.
- Hart(!)** wyskakujący 77.
Hempla czy Hempela 148.
Hindusi, Hindostan czy Indusi, Indostan 147.
hypoteczny czy hipoteczny 56.
- Idea** czy idea 56.
Ignacostwo czy Ignacowie (państwo) 131.
Inowódz czy Inowódź 98.
ingerencja 133.
Insbark czy Insbork 137.
insynuować 78.
integralny 111, 128.
interes = ciekawość 39.
interieur, interieur's 32.
interpretacja 111.
inwentowanie 111, 128.
- Ja** chodził, ja mówił 96.
Jagienkowe 137.
jak i (źle użyte) 11.
jaki zam. który 39.
Janowie czy Janostwo 38.
jawić się (stanąć) 96.
je czy ich i 6.
je czy go i 6.
jeden i ten sam 31.
jedna rozpacz 143.
jednocześnie czy równocześnie 106.
jednokonka 133.
prócz jej zam. niej 141.
jest szukającym 31.
jeśli, jeżeli czy jeżeli 100.
Jungingiem zam. Jungingenem 138.
jurysteryja 16.
- Karmu** czy karmi 5.
karta na broń 96.
karykatura (= drwinka?) 133.
kateder-socjaliści 13.
kaśa czy kásze 92.
kiedys a niegdys 143.
kilku czy kilkoma 120.
kładę się czy kładnę się 147.
Kolbuszowej czy Kolbuszowy 59.
kolację czy kolacją 91.
kolega po piórze 96, 126, 153.
komiczność a komizm 29, 151.
kolonij czy kolonii 40.
kometa ta czy ten 148.
komisyj czy komisji 40.
koncesja 111.
kontrowersja 111.
konwentykle 70.
kooperacja 16.
kopytne czy kopytowe 99.
Kornel czy Korneli 133.
koszta czy koszty 43.
kotowi czy kotu 119.
(ku) Krakowowi czy Krakowu 5.
królewnych czy królewien 130.
krótko po... 11.
krystalizować czy krystalizować się 42.
książe czy książę 77.
który (taki...) 11.
który czy któren 98.
który czy co (ten-który) 71.
których czy które 138.
kuchen czy kuchni 6.
kulturalny czy kulturny 86.
kupcowi czy kupcu 131.
kursa czy kursy 40.
kutnowski czy kucieński 118.
- Landauer** 5.
leciutki czy ledziutki 129.
leżeć na sercu 95.
leży obłożnie chorym 8.
Limanowy czy Limanowej 59.
lipnowski czy lipieński 118
Lubowie czy Lubawie 137.
lubiałem czy lubilem 92.

ludnościowy 14.
 (ku) Lwowowi czy Lwowu 5.
Łacina 74.
 Ładownej, Ładówne czy Ładówny 6.
 łamią głowy nad... (brak; so bie) 9.
 łąkowy czy łączny 98.
 łączyć ukłony, pozdrowienia 95.
Magiel ta czy ten 92.
 maloliczny 79.
 manufaktura 32.
 marazm 32.
 marek listowy 93.
 matehe 78.
 meł czy mlil 121.
 memorowanie 111, 128.
 Mendla czy Mendela 148.
 mgła - mgiel 120.
 miarodajny 53.
 miastowy czy miejski 27.
 Mieciu! 120.
 miejsce - posada 102.
 miejscowic czy lokalizować 87.
 mieszać czy mjeszać 84.
 mieszczenieje 77.
 mnie a mnie 94.
 mikroskopowy czy mikroskopijny 98.
 młodźwiż 88
 mimo tego czy mimo to 93, 134.
 ministerstwo czy ministerium 57.
 mlotowi czy młotu 119.
 mocen 118.
 mocowy 137.
 mowca czy mówca 147.
 mówić na korzyść 14, 96.
 (w) możności być 10.
 my są 70.
 myśleć czy myślić 100.
Na powadze utracić 9.
 na jesieni 31.
 na podłodze spadły 76.
 na razie 11, 143.
 na skutek 104.
 na służbę umieszczane 31.
na tym szczególnie się zatrzymać
 czy **nad** t. sz. 103.
 na zakupno się udać 77.
 nabywać pieniędzy 72.
 nad czym... badania 104.
 nadać charakteru 72.
 nadawanie listów i telegramów czy
 oddawanie 95.
 nagrawany przez... 60.
 najpodańszy i najpoddaniejszy 119.
 najwyższy czas 140.
 napierstniki 136.
 nastawają 7.
 następująco 141.
 nauka została otwarta 142.
 naukowiec 70.

Nazwy żon i córek 99.
 neochrzęściejanie }
 neokantowski } 79.
 nie czy niczego nie zrobił... 151.
nie z czasownikiem i 4. przyp.
 zam. 2. 8.
 nie bierzemy braki 77.
 nie da się tego powiedzieć 32.
 nie da się zastosować tego przy-
 słowia 103.
 nie są w miejscach (= niema ich) 31.
 nie jest szukającym coś - 30.
 niema sposobu zrobienia **coś** czy
czegoś 103.
 nie pozwalały objąć sprawę 139.
 nie w tym rzecz 140.
Niemce 59.
 nieudany, nieudatny czy nieudały
 = 125.
 niewiadomy 89.
 niezdrowie 14.
 nieznaczny odstęp czasu 77.
nn czy **n** 119.
 noga poniżej stopy! 11.
 Norweg, Norwegeczyk czy Norweż-
 czyk 57.
 nurtująca go czy w nim choroba 130.

O **jucznych** wielbłądów szło zam. o j-e
 w-y 77.
 obchodzić się czy obywać się 107.
 obcy (= daleki odemnie) 27.
 obiecnę, obieceniecie 188.
 obnośny czy wędrowny 152.
 oboje, obojgo 88.
 oboma rękami 53.
 obraza **na** czci 132.
 obsyłanie 123.
 obuch 120.
 oczu czy ócz 90.
 od Boga trudności 31.
 od niego potężniejszy 31.
 odbyć nauki 77.
 odchwaszczać 45.
 oddać (= przyznać) 14.
 oddychać, oddychanie, czy odde-
 chać 97.
 odkrywać (= otwierać) 96.
 odłożył na miejscu (zam. na m-e) 76.
 odmienić (= zmienić) 11.
 odnośnie (przymek z 2.) 122.
 odnośny (= właściwy) 10, 43.
 odpowiedni (= stosowny) 10.
 odratować 78.
 odsłoniiony czy odsłonięty 131.
 odwzór 79.
 ofenzywny 111.
 ogniowa straż 87.
 ognisko centralne! 11.
 ogólny (= powszechny) 53.
 ograniczyć się czem... 31.
 oktrojować 111, 128.
 omal, oniemał 119.

ośm czy osiem 54.
ospa szczyptenia duszy! 77.
ostatni (= ten) 32, 62.
ostatnio (= w końcu) 124.
Osteroda zam. Ostróda 137.
Oświęcimea czy Oświęcimia 69.
oszczędnościowy 63.
otworzyć szereg 11.
-ów czy -y 101.
Owidyusz czy Owidyus 85.

Pachniał czy pachnął 132.
palto czy paltot 85.
panię czy panią 91.
pani Hubaczek? 142. pani Zbigniewicz 4.
parę lat, od paru lat 60.
partycypować 111.
pasuje 32.
pedagog a rodz. żeń.? 56.
pełen sławy, czaru... 42.
persekwować 111.
personel 111.
(w) perz obróć kulturę 139.
pęcznić czy pęcnąć 118.
pięćdziesiąte lata 95, 140;
pieniądza, pieniądźowi 25.
pierwiastkowo 79.
pilnować (= przebywać w...) 123.
piseenny, piśmienny czy na piśmie 131.
platforma wyborcza 13.
po formie 143.
poczerpnąć 141.
Podgórz czy Podgórze 90.
podkłady literatury 78.
podle niego 139.
podlecu! 131.
podotąd 1.
podporządkowujący 138.
poganizm 137.
pojedynczy (= jeden, osobny) 31, 53, 54, 138.
pokupka 140.
policaj 79.
politechnika czy politechnikum 147.
połapali wyuzdanych djabła! 143.
połnoco-zachód 137.
pomoc zwierzętom 73.
(w) poprzek stanąć życiu 77.
popierane małą garstką... 8.
pora błędnie oznaczona 73.
porównó 14.
postawć wniosek 29.
poszedł za interesem 72.
poszukuje książkę 93.
powielanie pism 101.
powierzchniowy, powierzchniwny czy na powierzchni 44, 125.
pozwól sobie utrudzić pana, gdy spytam 141.
pożyteczny komu 93.
pracuje z całego serca 94.

pretendować dla siebie 11.
prezesowa 117.
pręciutko czy prędiutko 129.
prosty uczony 76.
proszę pani czy pania 93.
prowadzę metryki 142.
próżnostanie 150.
pryncyp 32.
przebywać w drodze 11.
przebywać na kolei 76.
przeciętny inteligentnik 143.
przeciętnie 79.
przed sejmy należy 143.
(z) przed stu laty 61.
(w) przedmiocie tej sprawy 105.
przekroczyć granic 141.
przepełniony światłem 106.
przesądzać prawom 75.
przy uniwersytecie czy na u. 139.
przychodzeń 137.
przychodzący (= znajdujący się) 78.
przychodzi do... 78.
przychodzi (= odbywa się) 31.
(z) przyczyny 10.
Przymków złe użycie 9.
przymijmy, że... 74.
przyjść do siebie 96, 108.
przyjść do posiadania 142.
przyłęga do myśli 11.
przyłęgle dokumenta 105.
przynosić szkody 63. korzyść 127.
przyrodnicze czy przyrodzone nauki 106.
przysłów czy przysłowi 90.
przystrojony w dywany 144.
ptaństwo czy ptastwo 99.
punkt — na punkcie 10.
puszczykowski 45.

Raza czy razem 93, 108.
reflektować 111.
(w) regule 43.
rekord 78.
remedura 111.
reparować czy reperować 56.
rewelacje 16.
(w) rękę mojem czy moich 119.
ręka nie wąpiąca 139.
robić wrażenie 142.
rocznica stuletnia 63.
roi się sala 143. artykuły 77, 140.
roić o czym 9.
roskoł 140.
rościć czy rościć sobie 31, 138.
równobieżnie 79.
rozdany kosz 75.⁴
rozmuchywać 136.
rozdziale czy rozdziele 25.
rozmiedzowanie 79.
rozpisany wyścig 78.
rozszcześliwić 79.
rozumieć pod czem 32.
(w) Rytru zam. Rytrze 142.

Sadza śnieżna 137.
 samopoczucie 79.
 samoudoskonalenie się 44.
 sanna droga 137.
 są dwa czy jest dwa 102.
 schemy 32.
 schorzenie 43.
 schwytać do niewoli 11.
 sercowa choroba 44.
 sierć, sierść czy szerść 83.
 składować 79.
 składnik węgla 11.
 skroń zadumany? 77.
 skrzypaczka 88.
 skrzypee pierwsze zagrzać 78.
 skuzynowany 13.
 sług błogosławił (zam. służ) 30.
 sług więził 138.
 śmiech ze zrózniczkowań 75.
 śmieci się 138.
 soleczym 150.
 solidny 32.
 sorta 111.
 spalszczenie 57.
 specjalista chorób, czy w choro-
 bach 94, 121.
 specyfikować 111, 124.
 spoglądać 26.
 społeczeństwo czy społeczeństwo 55
 społeczny czy społeczny 134.
 Spółgłoski podwójne 37.
 spostonować 22.
 spotykać wyrazami 31.
 spowodować 63.
 sprawa Loewenfeld-Sojka 142.
 sprawdzian 140.
 sprawić obowiązek 11.
 sprzeczność dyametryczna 78.
 szyć 27.
 sprzedawają 7.
 (w) stanie jest 32, 63, 78.
 stanowić 149.
 stawiać wnioski 29.
 studyj czy studyów 6, 101.
 substytuować 111.
 subwencyonowanie 111.
 supremacya 77.
 szkielec czy skielec 85.
 szkodliwy komu czy dla kogo 93.
 szpota 76.
 szyszki na jałowcu 76.

Takem się zdziwił 71.
 takowy 57.
 Tatr czy Tatrów 70.
 te słowo 70.
 templierzy 32.
 tenor ustaw 111.
 tłumacz czy tłumacz 98.
 tragiczność czy tragizm 86.
 tresura 31.
 trudno to zrobić czy tego 41.
 trojaki, troisty, potrójny 89.

trzy rogali 7.
 trzech lwów! 76.
 trzeczsetna pierwsza spółka a 301
 spółek
 w twoje serce czy w swoje s. 121.
 Tybr czy Tyber 4.
 tycze czy tyczy 92.
 tyle — co 106.
 tyle — niż 10.
 tylko (= do iero) 138.
 (głowy) tysiące tysięcy 77.
 tytoń czy tytuń 98.
 tytuł ma jej... 11.

Ubrać frak 122.
 ubrany w gwoździe 31.
 ubył król 89.
 uczenica 116.
 udały czy udany 58.
 uninteligeniienie 44.
 ujawniać (= okazywać) 144.
 -uje czy -yvam 7.
 ulgowy 159.
 upodobać 31.
 uporządkuje się cena 11.
 uprzedziwszy, że... 8.
 upust w czem 11.
 urgensa 111, 128.
 urgować 111.
 urzęda 5.
 usłuchaj głos 77.
 usterka czy usterek 99.
 ustosunkowany 140.
 utracić na powadze 135.
 uwzajemnienie 79.
 uznać czem 77.
 używać co czy czego 41.

Volumen głosu 11.

Wartaloby 75.
 warunkowany 14, 101.
 ważność (= doniosłość) 11.
 wąpić w... o... 31, 42.
 weksycya 79.
 wentylować 28.
 weranda czy werenda 116.
 węgielny kamień pod spustosze-
 nia 141.
 widoczki morza 8.
 wieczór czy w wieczór 77, 141.
 wiek (10 lat) a wiek (życie) 148.
 wielokroć razy 139.
 wieloliczny 79.
 wietrzeć a wietzieć 85.
 większość pracy 13.
 wraży 138.
 wsiowy czy wiejski 27.
 wskazany (= pożądaný) 10, 104 czy
 pożądaný... 152.
 wspólnota 140.
 wspólny czy spólny 55.
 współpracuj ci czy z tobą 31, 138.
 wstrzymać (= wystarczyć) 137.

- wybitnieć 137.
 wybrać członkiem czy na czł. 29.
 wychodzą za błąd osoby 142.
 wychodziwo, wychodziwo czy wychodziwo 69.
 wygląd 53, 54.
 wykańczanie 57.
 wspominać co czy czego 140.
 wykazywać obniżkę 31.
 wykluczyć 32.
 wykonuje czy wykonywa 40.
 wykorzystać 143.
 wymagać co czy czego 8.
 wyobrażono (sobie) 31.
 wyobrażać sobie pod... 43.
 (w) wypadkach aresztowania 10.
 wypowiedział się za... 14, 96.
 wyraża się za... 11.
 wysłę czy wyszłę 97.
 wyspiański, wyspowy czy wysepnny 87, 126.
 wyszkolony 14.
 wywiady statystyczne 79.
 wywrzeć wrażenie a zrobić wrażenie 103.
 względnie 31, 73.
 wzięło zwrot przedłożenie 143.
- X** czy *ks. gz.* 84.
- Y**'ego czy -ego (Ferry'ego czy Ferrero) 6.
- Z** domu urodziła się Potocką 141.
 z przed owego r. 72.
 za wyjątkiem 104, 138.
 zaanimowanie 16.
 zachłanność 96.
 zachować się będzie 77.
 zacząć uchwaleń 123.
 zadowolę czy zadowolę 85.
 zadziałać 45.
 zakazuje pobyt 143.
 zakładając, że... 139.
 zakopiański czy zakopiański 38, 134.
 zakusy 96.
- zalegał zastój! 11.
 zależnie 10.
 załączki 124.
 zamiechał wrażenia 143.
 zamierzenie 79.
 zamierzona jest reforma 10.
 zapoczątkować 28, 77.
 zapoczątkowanie poczęte 11.
 zapodanie 124.
 zapotrzebować 137.
 zapotrzebowanie 11.
 zapoznać 71.
 zarządzenie 14.
 zasłać (= zesłać) 102.
 zasługiwać czego 31.
 zastanowić ruch 123.
 zastąpiony żywioł 10.
 zaświadczyć o czym 11.
 zawieszać obowiązek 150.
 zawisnąć u warg 43.
 zawioskować 79.
 zbrodzień 99.
 zbroja = niem. werk (w zegarku) 62.
 zbywać 89.
 zdarzyć się (= udać się) 102.
 zdemontować 111.
 zderzenie pociągów 132.
 zdezauiowany 111.
 zdradzać (= wyjawiać) 26.
 zdroweczko czy zdrowieczko 130.
 zgłoszenie robót 14.
 zgłoszona ilość 10.
 zmuszają przygotować 10.
 znajdujący się 142.
 zniemawidził jej czy ją 121.
 zrobić miejsce 105.
 zrobić wrażenie 63.
 zrzeknąć się 7.
 zsolidaryzować 111.
 zwierzę czy zwierzę 56.
 zwłoka postępowania czy wp... 104.
 zwrotna forma błędna 9.
 żaden malarz (to jest) 122, 140.
 żeby (= gdyby) 72.
 żeśmy 140.
 życzy zam. życzy sobie 10.

Przedruki w całości lub w części dozwolone tylko po porozumieniu się z redakcją.

Wydawca i redaktor odpowiedzialny: **prof. Roman Zawiliński.**

Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządkiem J. Filipowskiego.